בניהו כו יהוידע זה סנהדרין. שהיה אב בית דין: ו)וכן הוא אומר

ובניהו בו יהוידע על הכרתי ועל הפלחי. ראשוו והודם להם שבתחילה

נוטלים רשות ואח"כ שואלים אם יצליחו: ואביתר אלו אורים וחומים.

שכל ימי דוד היה נשאל באביתר עד מלחמת אבשלום ששאל אביתר ולא

עלתה לו ושאל לדוק ועלתה לו כדאמרי׳

בסדר עולם ונסתלה אז מן הכהונה:

שכורתים את דבריהם. שאומרים

דברים קלובים וגמורים שלא יפחתו

ולא יוסיפו: שר לבא למלך יואב. להוליך

אנשי המלחמה: מאי קרא. דכנור היה

תלוי למעלה ממטתו ומעוררו: עורה

כבודי. אל תתכבדי בשינה כשאר

מלכים: אעירה שחר. שאר מלכים

השחר מעוררן ואני מעורר את השחר:

שמה יטעו הצטגניני פרעה. הם הני

יודע לכוין השעה הם אינם יודעים

לכוין השעה וקודם שיגיע חלות יהו

סבורים שהגיע ועדיין לא באה המכה

ויאמרו משה בדאי הוא הלכך טוב

לאחוז לשון איני יודע: דאמר מר.

במסכת דרך ארץ: ותאחז. תהא נאחז

ונכשל בדבריך: תליסר נגהי ארבסר.

ליל שעבר (ה) שלשה עשר ולמחרת יגיע

ארבעה עשר: ידי מלוכלכות בדם.

שהנשים מראות לו דם נדה אם טמא

אם טהור שיש מראות דם טהור באשה:

ובשפיר. הוא עור הולד שהעלמות

והגידים והבשר נלורים" בתוכו. ויש

שפיר שהאשה יושבת עליו ימי טומאה

וימי טהרה ואי זה זה המרוקם ובמס׳

נדה (דף כה א) מפרש לה ויש שפיר

מלא מים ודם שאינו חשוב ולד לישב

עליו טומאת יולדת וימי טהרתה:

ובשליא. דתנן (שם כו.) אין שליא בלא

ולד והוא כמין לבוש שהולד שוכב בתוכה

וקורין ושטידו"ר בלע"ז ותניא (שם)

אין שליא פחותה מטפח ותחלתה כחוט

של ערב וסופה כתורמוס והיו מביחין

אותה לפניו לראות אם יש בה כשיעור

ואם עשויה כדת שליא שנחזיקנה שהיה

ולד בתוכה ונמוח ותשב עליו ימי

טומאה וטהרה אם לאו: זכיתי וחייבתי

שייך בדיני ממונות ודיני נפשות: טמאתי

וטהרתי בהלכות טומאה וטהרה:

מפיבושת. [מפי בושת] בדברי הלכה

היולאין מפיו היה בושת לדוד שפעמים

שהיה טועה והוא אומר לו טעית:

לפיכד. בזכות שהיה דוד מקטין עלמו

זכה ויצא ממנו כלאב: אלא דניאל שמו.

במקום אחד אומר (שמואל ב ג) ומשנהו

יִשְׂרָאֵל וּבְנָיָה בֶּן יְהוֹיָדֶע

3. תפלה לדוד הטה יי

אַזְנָךְ עֲנֵנִי כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן

אני: שמרה נפשי כי חסיד

אָנִי הוֹשַׁע עַבְּדְּךְ אַתָּה

4. חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם

לְהוֹדוֹת לֶךְ עֵל מִשְׁפְּטֵי

ז. וַאֲדַבְּרָה בְעֵדֹתֶיךְ נָגֶד. 5. וַאֲדַבְּרָה

בְּנִי אָם חָכַם לְבֶּךְ יִשְׂמַח
בְּנִי אָם אַנִי: משלי כג טו

7. חֲכַם בְּנִי וְשַׂמַח לִבִּי

א לולא האמנתי לראות

ַנְּאָרָתִּיךְּ בְּכֹל אֲשֶׁרְ תַּלַךְּ תַּשְׁבַתִּיךְּ בְּכֹל אֲשֶׁרְ תַּלַךְּ תַּוֹאַת בִּי לֹא אֶעֻוְבְךְּ עַד

אָשֶׁר אָם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר

והנה אנכי עמר

מלכים ולא אבוש:

ואַשׁיבַה חרפי דַבַר:

בְּטוּב יִיָּ בְּאֶרֶץ חַיִּים:

אֱלֹהֵי הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךְ:

צדקר:

תהלים נז ט

תהלים פו א-ב

תהלים קיט סב

חהלוח כז יו

בראשית כח טו

וְכַנוֹר אַעִירָה שַׁחַר:

א) ק"א ולמה נקרא שמם ותומים אורים שמאירים את דבריהם תומים שמשלימים את דבריהם ועי׳ ביומא עג: ב) מס' דרד ארז זוטא פ"ג, ג) ןעיין ביבמות דף עט. בתוס' ד"ה אדמוני דגרס ר"ת אלא איש בעל שמו יע"שו. ד) סנהדריו דף לח:, ה) ג"ו שם וסוטה דף לו., 1) [ד"ה וכן אחר ד"ה ואביתר], ו) בס"א: נולרים, מ) ווכ"ה בערוד ערד חחרו. ט) [ועי׳ בתוס׳ סנהדרין טו:

הגהות הב"ח

ד"ה ואחרין,

ל) רש"י ד"ה חליחר וכו׳ ליל שעבר של שלשה עשר ולמחרת יגיה ארבעה עשר: (3) ד"ה שהיה מכלים יכו' מכלים את פגי הרב: (ג) ד"ה לולם וכו' דמוד ה' בארץ ישראל כבר טרדוני: (ד) ד"ה נימה וכו׳ שבאו לארץ נימי יהושע: (כ) ד"ה כלויים היו ישראל ליעשות: (ו) ד"ה לימרו כר׳ :מליעזר דאמר עד סוף

לעזי רש"י ושטידו"ר [וישטידור"א].

מוסף רש"י

בניהו בן יהוידע זה שהיה מופלא סנהדרין. שבבית דין (סנהדרין מז:). על הכרתי ועל הפלתי הוא למעלה מהם וקודם היה להם, ומדסמך בקרא קמא אביתר בתר בניהו, ש"מ אביתר היינו כרתי ופלתי (שם). כרתי שכורתים דבריהם. קרא. דכנור תלוי כזאל על מטתו של דוד ומהיצו לדוד משנתו, דכתיב אעירה שחר. אני מעורר השחר ולא כשאר מלכים שהשחר קודם ומעוררן (שם). לראות בטוב ה'. נארץ ישראל רש"י בע"י). שמא יגרום החטא. לכך אני ירא שמא משהבטחתני נחקלקלתי (וי"ג: נתלכלכתי) בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו בראשית לב יא). ראויים היו ישראל ליעשות להם בס. לעלות בזרוע על כרחם של מלכי פרס (סנהדרין צח: סוטה לו.) ולא יהיו משתעבדים למלכות (סוטה שם). אלא שגרם החטא.

>>e< רבינו חננאל

חטאם של ישראל בימי בית

ראשנו ננגזר טליהם שלא יטלו

אלא ברשות כדכתיב ועזרא א

ג) מי בכם מכל עמו (סומה

.(00

ומקשינו היכי קאוריו דויד ר' יוסי דקאמר [א]יני יודע אם אני מיהן אם לאו [ו]פריקנן הכא הכי קאמר שמה יגרום החטא מיכאז חסיד אני ואזכל איני מאמיז

בעצמי ואיני יודע [שמא החטא] גורם.... [הא] דאמור רבנן עד חצות ... מב... הם שסמך לביאת [השמש] ... קורא קרית שמע

[ומתפלל] ... [שמע] מינה [כ]ר׳ יוחנן [דאמר], ק[ר]ית ש[מע] וגאלה בערבית [גא]לה ואחר כך תפלה, כדרך שעושה בשחרית כד עשה בערבית שכיבה וסימה. ואף על גב דר׳ יהושע כז לוי קאמר בשכבד סמד לשכיבה אמר (משה) ובוקומדו סמד לקימה דתנן] [בע]רב מברך שתים [לפניה ולאחריה] שחרי[ת] [שתים] לפניה ... לתפלה ... ... שאף ברכה זו שי... קריא דהא יי׳ שפתי [תפתח] ... תפלה ... ...

החשד קבוע הוא בהן ואפי׳ אם היו עשרה כדאמרי׳ (שם) אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצין אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאוה י׳ במטה ומזה העיקר אמרי׳ (שם) אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצין אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאוה י׳ במטה ומזה העיקר אמרי׳ (שם) אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצין אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאוה י׳ ר׳ זירא אמר עד חצות לילה יושב ומנמנם כסוס אית׳ במסכת סוכה בפ׳ הישן (דף כו) אמר רב אסור לאדם לישן ביום יתר משינת הסוס אמר אביי שינתיה דמר כדרב דרב כר׳ דר׳ כדוד מלך ישראל דדוד כדסוסיא דסוסי שיתין נישמי. הא דאמר (רב) [רב אחא] הכא אין הבור מתמלא מחוליתו מתפרשא לך מההיא דבפרק הרואה מקום (דף נו) דתניא בשעה שבקש הקב״ה להביא מבול לעולם נטל ב׳ כוכבים מכימה והביא מבול לעולם נטל ב׳ כוכבים מיש וסתמן ומדאקשינן וליסתמה בדידה ופרקינן אין הבור מתמלא מחוליתו שמעת מינה דהכין הוא פירושה שהבור אם תחזיר לתוכו העפר שניטלת ממנו אינו ממלא אותו אלא צריך להוסיף עפר אחר ולפיכך לא היו מספיקין כאן אותן ב׳ כוכבים שניטלו ממנה והוצרך ליטול ב׳ כוכבים מעיש לסתמן ולוה

ו. ויוֹאַב אֵל כַּל הַצְּבָא בניהן זה בנהדרין. מסברא אומר כן. אביתר אלו אורים ותומים וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי על הַכַּרָתִי וִעַל הַפָּלֵתִי: כלומר היה קודם להם אם כן אורים ותומים היו אחר בניהו. א"כ 2. עורה כבודי עורה הנבל אביתר שהוזכר אחר בניהו היינו אורים ותומים כך פירש רש"י. ותימא

> לפירושו פשיטא דאביתר כהן היה בימי דוד שלא היה כהן אחר שכולם נהרגו בנוב עיר הכהנים ולמה לריך ראיה עליה. ועוד לגירסת הקונטרס בניהו בן יהוידע אין זה הפסוק בשום מקום. לכך (מפרש) [גריס] רבינו תם כדחיי (בדה"ח כ"ו) חוחחרי חחיתופל יהוידע בן בניהו זה סנהדרין וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ופי׳ ר"ת דכרתי ופלתי היינו סנהדרין שכורתין דבריהם לאמתן ופלתי שמופלאים בהוראה כמו מופלא שבבית דין. וא״ת היכי פשיט יהוידע בן בניהו מבניהו בן יהוידע. וי"ל דמסתמא ממלא מקום אביו היה וכי היכי דאביו היה מסנהדרין גם הוא היה מהסש:

בניהו בן יהוידע זה סנהדרין ואביתר אלו אורים ותומים וכן הוא אומר יובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ולמה נקרא שמם כרתי ופלתי כרתי שכורתים דבריהם פלתי שמופלאים בדבריהם ואח"כ שר צבא למלך יואב אמר רב יצחק בר אדא ואמרי לה אמר רב יצחק בריה דרב אידי מאי קרא 2עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. רבי זירא אמר משה לעולם הוה ידע ודוד נמי הוה ידע וכיון דדוד הוה ידע כנור למה ליה לאתעורי משנתיה וכיון דמשה הוה ידע למה ליה למימר כחצות משה קסבר שמא ימעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא דאמר מר ילמד לשונך לומר איני יודע שמא

כלאב לאביגיל אשת נבל וגו' ובמקום אחר אומר והשני דניאל לאביגיל בדברי הימים (1 ג): שהיה מכלים פני מפיבושם. כל אב מכלים (a אם

הרב שהיה אב בהוראות: ל**ולא האמנהי לראות בטוב ה'. (ג)** כבר טרדוני מיראתך כמו שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר

לך עבוד וגו' (שמואל ה כו): **נקוד על לולה**. לדרוש את הנקודה שהיא ממעטת את משמעות הכתוב לומר שלא דבר ברור היה לו לראות

בטוב ה׳. לולא לשון אם לא כמו לולי אלהי אבי וגו׳ היה לי (בראשים לא): שמא יגרום החטא. מירוצא הוא לעולם מוחזק בידו שהוא חסיד

וזה שספק בידו אם יראה בטוב ה׳ לפי שהיה ירא שמא יחטא ויגרום החטא מלראות בטוב: ויירא יעקב. שמא אחר הבטחה חטאתי

וכדתניא שהחטא גורם שאין ההבטחה מתקיימת: ביאה ראשונה. שבאו (ד) בימי יהושע: ביאה שנייה. כשעלו מגלות בבל בימי עזרא:

ראויים היו (כ) ליעשות להם נס. לבוא ביד רמה: אלא שגרם החטא. ולא הלכו אלא ברשות כורש וכל ימי מלכי פרס נשתעבדו להם לכורש

ולאחשורוש ולדריוש האחרון: חכמים כמאן סבירא להו. במשמעות בשכבך האמור בתורה: אי כר' אליעור סבירא להו. דאית ליה בשכבך כל זמן

שבני אדם עוסקין לילך ולשכב זה מקדים וזה מאחר: לי**מרו כר׳ אליעור**. דאמר (0) סוף האשמורה הראשונה דודאי כל שדעתו לישן כבר שכב וישן:

נתכוונו העם באמרם לדוד המלך אין הבור מתמלא מחוליתו תשובה לדבריו שאמר להם לכו התפרנסו זה מזה כלומר כי אין מספיק לנו מה שאנו נהנים זה מזה אלא צריכין אנו תוספת ממקום אחר מיד אמר להם לכו ופשטו ידיכם בגדוד:

10. ויירא יעקב מאד ויצר לוֹ וַיַּחַץ אֶת הָעָם אֲשֵׁר אתוֹ ואַת הַצֹּאן וְאֶת הַבָּקֶר והגמלים לשני מחנות: וו. תפל עליהם אימתה

דברתי לך:

וְפַחַד בָּגִדל זְרוֹעֵךְ יִדְּמוּ בָּאָבֶן עַד יִעֲבר עַמְּךְ יִיְ עַד יעבר עם זו קנית:

רבינו ניסים

הרקיע זהו ביז השמשות שהוא ספק יום ספק לילה קודם זה העת לדעתו ור' יוסי חלק עליו ואמר כי זה העת שקרא אותו ר' יהודה ואין בו ספק ומותר לטמא לטבול בו וכי בין השמשות שהוא ספק עת דחוק הוא למאד ושיעורו כהרף עין סמוך ליציאת הכוכבים . דאמרינן (שבת דף לה) אמר רב יהודה אמר שמואל בין יוסי טובליז בו כהנים . בפרק בא סימן התחתון (דף מתחיל בין השמשות דר׳ השמשות דר' יוסי מישו . שייך בדר׳ יהודה ועל עיקר י. זו החלוקה שישנה ביניהם באו הדברים שביז ר' מאיר י ור׳ יהודה בכאן כי ר׳ מאיר התיר לקרוא קריית שמע של ערבית משעה שהכהנים טובלין וכשהשיב עליו ר יהודה לפי דעתו כי הטבילה החמה כי אותו העת מתחילין בין השמשות להכנס ואינה לטבילה אלא קודם שקיעת החמה והאיד חובתן מקריית שמע של . . ערבית ועדיין היום שאתה קוריהו סובר כדעתך בבין השמשות אלא כי העת שאתה קוריהו בין השמשות הוא אני מאיר אני אני מאיר אני ערבית ועדיין היום עומד אמר לו ר' מאיר אני סובר כדעתך בבין השמשות הוא

תתבדה ותאחז רב אשי אמר בפלגא אורתא דתליסר נגהי ארבסר הוה קאי והכי קאמר משה לישראל אמר הקב"ה למחר כחצות הלילה כי האידנא אני יוצא בתוך מצרים: כלדוד שמרה נפשי כי חסיד אני לוי ור' יצחק חד אמר כך אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד שלש שעות ואני יחצות לילה אקום להודות לך ואידך כך אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי למהר אשה לבעלה ולא עוד אלא כל מה שאני עושה אני נמלך במפיבשת רבי ואומר לו מפיבשת רבי יפה דנתי יפה חייבתי יפה זכיתי יפה מהרתי יפה ממאתי ולא בושתי א"ר יהושע בריה דרב אידי מאי קרא זואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש תנא לא מפיבשת שמו אלא איש ייבשת שמו ולמה נקרא שמו מפיבשת שהיה מבייש פני דוד בהלכה לפיכך זכה דוד ויצא ממנו כלאב וא"ר יוחנן לא כלאב שמו אלא דניאל שמו ולמה נקרא שמו כלאב שהיה מכלים פני מפיבשת בהלכה ועליו אמר שלמה בחכמתו יבני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואומר יחכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר. ודוד מי קרי לנפשיה חסיד והכתיב °לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים ותנא משמיה דרבי יוםי למה נקוד על לולא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מובמח אני בך שאתה משלם שכר מוב לצדיקים לעתיד לבוא אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו שמא יגרום החמא ייכדר' יעקב בר אידי דר' יעקב בר אידי רמי כתיב יוהנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתיב יויירא יעקב מאד אמר שמא יגרום החמא ייכדתניא ייעד יעבור עמר ה' עד יעבור עם זו קנית עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שנייה מכאן אמרו חכמים ראוים היו ישראל ליעשות להם נם בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון אלא שגרם החמא: וחכ"א עד חצות: חכמים כמאן סבירא להו אי כרבי אליעזר סבירא להו לימרו כרבי אליעזר

הארץ ויכסיף דמדומה מן

והמרילה צריכה להיוח נג) האיך תנא סבר שלים בין

לעמוד עליו ואל תשיבני אתה מדרך הדעת שלך כי איני סובר כדבריך אלא כר׳ יוסי אני סובר ולפיכך אמרתי משעה שהכתנים טובלין ופסקינן הלכתא (שבת זף לה) כר׳ יהודה לענין שבת לחומרא וכר׳ יוסי לענין תרומה דלא אכלי כהני עד דנפיק בין השמשות דר׳ יוסי לחומרא נמי: (pr), תנו רבנן מפני ג' דברים כו' ותיפוק לי משום מזיקין בתרי מכלל דתרי לא מזקי להו ואיתא מיפרשא בפרק כיצד מברכין על הפירות (דף מג) דתני לאחד נראה ומזיק לשנים נראה ואינו מזיק אלא אם כן יהיה אותו המקום קבוע למויקין צריכין לחוש להם ואפי׳ בתרי כדאמרי׳ בדוכתא דקביעי חיישיגן ומה שאמרו אי בתרי חשדא נמי ליכא זה הדבר בנוי על אותו העיקר שבמשנה בפרק עשרה יוחסין (קידושין 19 פ׳) לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים והואיל (והשנים) (והן שנים) מותר להן להתיחד עם האשה כי החשד מסתלק מביניהן אלא אם כן היו פרוצים כי הפרוצין

אצלי אניל) ודאי יום שאין בו ספק ומותר לטבול בו ואני סובר בבין השמשות כדעתו של ר׳ יוסי שהוא כהרף עין ואי אפשר

א) פירושו ברור אלי.